

EINDRAPPORTAGE 2026

ZEEUWEN ZELF AAN ZET

REGIO DEAL ZEEUWS-VLAANDEREN

Inhoud

Voorwoord 4

Inleiding 5

1. Opgaven in Zeeuws-Vlaanderen 6

1.1 Doelstelling..... 6

1.2. Aanpak..... 6

2 Resultaten per lijn 8

2.1 Lijn 1 - Identiteit & Participatie 8

2.2 Lijn 2 - Toekomstbestendig veranderen leefomgeving 11

2.3 Lijn 3 - Voorzieningen innovatief dichterbij 18

2.4 Lijn 4 - Arbeidsmarkt en scholing sterk verbonden 22

3 Financieel 31

4. Reflectie 32

4.1 Burgerparticipatie = ontsluiten sociaal kapitaal 32

4.2 Samenwerking triple helix 33

4.3 Belangrijkste lessen 34

In het kort 35

Voorwoord

Elke regio kent haar eigen dynamiek, kansen en uitdagingen. Met de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen hebben wij als regio gericht geïnvesteerd in thema's die direct bijdragen aan de brede welvaart van onze inwoners. Daarbij stond één ambitie centraal: het doorbreken van de negatieve spiraal van verschraling en het versterken van de leefbaarheid van de regio.

Dat konden wij niet doen zonder naar onze inwoners te luisteren. Wij zetten in deze deal in op participatie als instrument. Wij betrokken inwoners en ondernemers bij initiatieven om tot gedragen en duurzame oplossingen te komen. Zonder andere projecten tekort te willen doen noemen wij in het bijzonder de Kraamkamer, het Zorghuis van de toekomst en het project Iedereen Telt.

Als samenwerkende partners in de regio onderzochten wij wat mogelijk is. Ontschotting van gelden zoals bij de Regio Deal maakt nieuwe vormen van samenwerking mogelijk en daarmee ontstaat ruimte voor op de regio afgestemde initiatieven gericht op brede welvaart. We noemen hier het project Vernieuwing Landbouw waarin ondernemers met elkaar een coöperatie startten.

Het is in die gesprekken ook duidelijk geworden dat er behoefte is aan regelruimte. Ruimte om in de regio zaken voor elkaar te krijgen en te borgen. Dat gesprek voerden en voeren wij nog steeds doorlopend in de samenwerking met het Rijk. Naast de Kraamkamer was het project Samen Recht Vinden daarvan een voorbeeld. Met deze deal hebben wij op belangrijke thema's de afstand tussen Zeeuws-Vlaanderen en Den Haag kleiner gemaakt.

De projecten in de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen zijn inmiddels afgerond. Voor u ligt de eindrapportage. De projecten hebben hun resultaten behaald en hebben geleid tot vliegwieleffecten zoals onder andere het aantrekken van extra regionale cofinanciering en versterkte samenwerkingen in de regio en met het Rijk. Wanneer wij de resultaten van de projecten op een rij zetten, zien wij dat er erg veel werk is verzet door een grote groep betrokkenen en in contact met erg veel inwoners. Het kan niet anders zijn dan dat wij met deze deal velen hebben 'aangeraakt' en op die manier hebben bijgedragen aan de brede welvaart van de regio.

Wij danken alle partners voor hun inzet, betrokkenheid en samenwerking om deze deal tot een succes te maken.

Deze eindrapportage is voor ons geen afsluiting maar vooral een appel op alle partijen en partners om met elkaar lessen te trekken uit de projecten en onze samenwerking en met elkaar door te bouwen aan de leefbaarheid van de regio.

Franco Weerwind
Burgemeester gemeente Terneuzen

Inleiding

Het programma van de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen 'Zeeuwen zelf aan zet' heeft 5 jaar gelopen, vanaf 2020 tot en met 2024. Eind 2024 zijn alle projecten afgerond. De deal richtte zich op het versterken van de brede welvaart, met specifieke aandacht voor de sociale dimensie van dit deel van Zeeland. Wij deden dit door inwoners te betrekken bij de vraagstukken rond klimaat- en energietransitie, gezondheid en zorgvoorzieningen, kwaliteit van de woon- en leefomgeving en transitie van de landbouw.

De Regio Deal maakte het mogelijk om gerichte investeringen te doen. Met de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen is voor het programma 'Zeeuwen zelf aan zet' € 7,5 miljoen aan rijks geld beschikbaar gekomen. De regio heeft € 8,8 miljoen aan regionale cofinanciering geleverd. Daarnaast is er ongeveer € 5,7 miljoen extra geïnvesteerd die niet als cofinanciering kan worden verantwoord, maar als vliegwieleffect kan worden gezien.

Het programma kende vier uitvoeringslijnen:

1. 'Identiteit & Participatie',
2. 'Toekomstbestendig veranderen leefomgeving',
3. 'Voorzieningen innovatief dichterbij' en
4. 'Arbeidsmarkt & scholing sterk verbonden', met een focus op Zeeuws-Vlaanderen.

De projecten hebben voor de inwoners, ondernemers en de lokale overheden bijgedragen aan verbeteringen in de woon- en leefomgeving, maar ook aan het behalen van sociaal-maatschappelijke resultaten.

Het programma is gestart met 18 projecten waarvan er drie vroegtijdig zijn gestaakt. Twee projecten zijn gewisseld van projecteigenaar. Middelen die hierdoor beschikbaar kwamen zijn in overleg met het Rijk herverdeeld en ingezet op andere projecten binnen het programma.

Het beeld is dat de projecten hun resultaten en ook vliegwieleffecten hebben behaald. Het kan niet anders dan dat grote groepen inwoners en directe betrokkenen de effecten hebben gezien en dat er sprake is van een positieve impact op de leefbaarheid in Zeeuws-Vlaanderen. Zoals beschreven in het hoofdstuk monitoring kunnen wij deze impact niet meten en zien Zeeuws-Vlaamingen nog steeds hun leefomgeving achteruitgaan.

In deze eindrapportage gaan wij verder in op de projectresultaten, de effecten en de impact. Ook staan wij stil bij de lessen die wij kunnen trekken. Eerst grijpen wij terug op de opgaven en aanpak.

1. Opgaven in Zeeuws-Vlaanderen

Regio's hebben verschillende kenmerken waardoor elke regio behoefte heeft aan een eigen aanpak en afweging bij het aanpakken van de regionale opgaven. De verschillende krachten en uitdagingen die specifiek zijn voor een regie vormen de basis voor een regionale opgave om de brede welvaart, leefbaarheid en economische kracht te bevorderen.

Zeeuws-Vlaanderen wordt onder meer gekenmerkt door bevolkingsdaling, ontgroening en vergrijzing. Door de beperkte schaal is het moeilijker voorzieningen, zoals instellingen voor onderwijs, zorg en bereikbaarheid in de nabijheid in stand te houden. Veel inwoners wonen in dorpen en kleine steden en het platteland is dunbevolkt. Ze voelen zich niet gehoord en in de steek gelaten.

Werken aan de complementaire kracht van de kernen biedt kansen om de kwaliteit van leven en het voorzieningenniveau op peil te houden. Daarbij ontwikkelen Hulst, Sluis/Oostburg en Terneuzen zich meer als regionale centra in het netwerk van kernen met Terneuzen als basis voor het vestigingsklimaat voor de North Sea Port.

Inwoners, overheden, onderwijsinstellingen en bedrijven trokken samen op om verschillende projecten en initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren.

1.1 DOELSTELLING

Binnen de Regio Deal is gewerkt aan de ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen tot een leefbare, zelfredzame en toekomstbestendige regio, waar inwoners prettig wonen, leren en werken en waarop zij trots kunnen zijn.

1.2 AANPAK

Wij werkten met de projecten integraal aan de verschillende opgaven. Tijdens studiedagen werd duidelijk hoe de verschillende projecten elkaar vonden op de gedeelde opgaven. Kennis werd uitgewisseld en ideeën opgedaan. Wij hebben in hoge mate de inwoners en ondernemers betrokken bij de vraagstukken rond klimaat- en energietransitie, gezondheid en zorgvoorzieningen, kwaliteit van de woon- en leefomgeving en transitie van de landbouw. De participatieopdracht aan de projecten stelde partijen voor uitdagingen om zich daarin te ontwikkelen en beleid te maken of aan te scherpen.

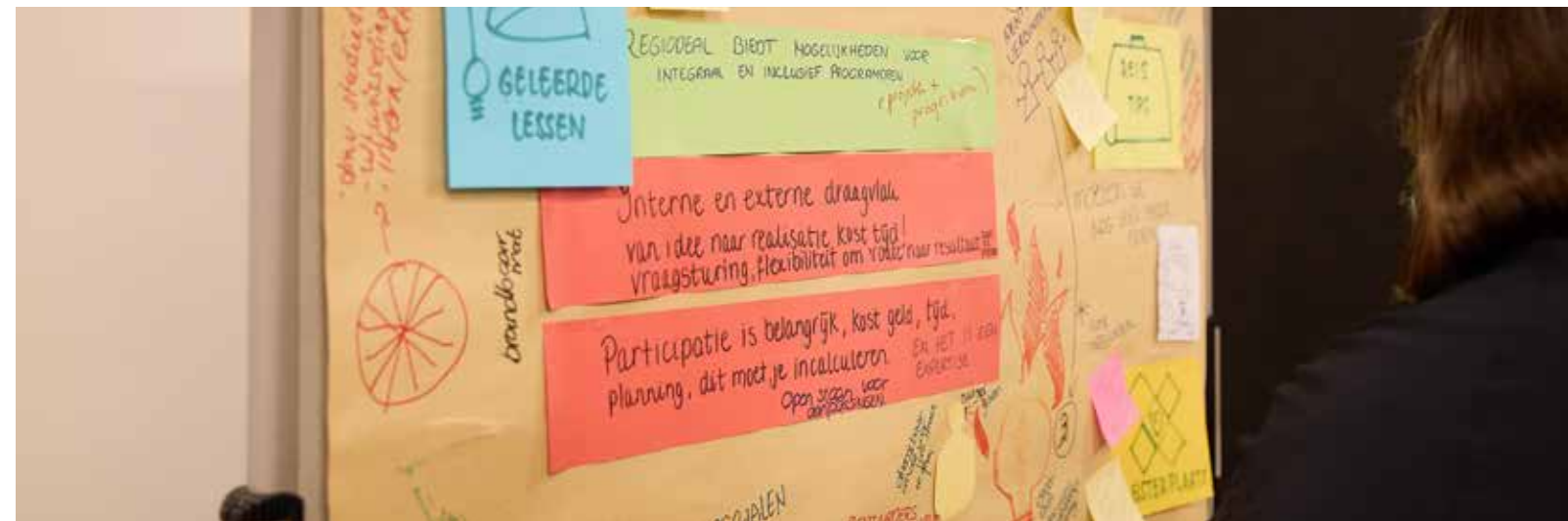
De Omgevingswet heeft er bovendien aan bijgedragen dat participatie eerder, structureler en explicieter onderdeel is

geworden van de besluitvorming over de fysieke leefomgeving. Daarmee werden de projecten die in de fysieke ruimte werden gerealiseerd ook een belangrijke drager van het programma op het gebied van participatie.

Een aantal collega's bleek een speciaal talent te hebben om met inwoners en ondernemers in gesprek te gaan. Sommigen werkten met de presentietheorie als gedachte: het alleen al aanwezig zijn, zonder iets te moeten, brengt al beweging. Anderen gebruikten aansprekende werkvormen of trokken talent aan dat soepel in gesprek kon met hun doelgroepen. Sommigen zagen participatie als een vorm van sociale innovatie, zoals bijvoorbeeld binnen het project Vernieuwing Landbouw, maar ook in buurten of kernen.

Het hele programma had een hoog experimenteel gehalte. Veel projecten pionierden op zoek naar nieuwe praktijken zonder te weten of de zoektocht zou slagen. De mogelijkheid om proeftuinen te organiseren maakte juist veel energie los en de meeste projecten haalden hun resultaten eerder dan verwacht, ook wanneer er nog budget over was.

Wij overlegden als programmateam structureel en rapporteerden regelmatig over de voortgang. Projectleiders ervaarden deze structuur als een steun. Voor de triple helix partijen was het zoeken naar verhoudingen. De gemeente Terneuzen werd als penvoerder niet per se als gesprekspartner op inhoud gezien. In de praktijk bleek dat juist het meedenken en interveniëren deze Regio Deal heeft versterkt en versneld.

2. Resultaten per lijn

Met trots beschrijven wij meer in detail de resultaten die door de projecten zijn gerealiseerd. Wij doen dit per programmalijn. Steeds beschrijven wij de bedoeling van de lijn en benoemen de afgesproken resultaten per project als uitgangspunt.

2.1 LIJN 1 – IDENTITEIT – PARTICIPATIE

Lijn 1: Identiteit en participatie

- Iedereen telt
- Inwonerspanel en uitwisselings- en leerplatform

Met deze lijn wilden wij de betrokkenheid vergroten van inwoners bij lokale vraagstukken, transitieopgaven en maatschappelijke opgaven en daarmee een regionale identiteit en trots te creëren. Wij werkten aan een provinciaal participatief ecosysteem. En wij pasten ook participatie toe in de projecten van de andere programmalijnen door dit als voorwaarde te stellen waar dat kon. Op die manier betrokken wij meer inwoners en op meer verschillende manieren. Wij hebben op een groot aantal projecten daardoor extra participatie tot stand kunnen brengen en dan vooral bij lokale vraagstukken. Voorzichtige berekeningen komen op een directe betrokkenheid van meer dan 50.000 inwoners. In alle doelgroepen.

IEDEREEN TELT

- Door middel van inwonersparticipatie worden drie projecten gerealiseerd voor verbetering van de leefomgeving in Zeeland, waarvan de ideeën zijn uitgewerkt op basis van het concept design thinking;
- Een platform dat de maatschappelijke dynamiek in beeld brengt. Het platform krijgt een functionaliteit die de maatschappelijke impact in beeld brengt, de bovenlokale kennisuitwisseling vergroten en de maatschappelijke beurs versterken.

INWONERSPARTICIPATIE: VIJF PROJECTEN MET JONGEREN

Wij hebben in dit project ingezet op de participatie van jongeren en hebben design thinking als methode benut. Samen met studenten van het MBO Scalda hebben wij een project 'Lekker wachten' ontworpen en gerealiseerd. Dit initiatief had ten doel het wachten op de bus bij de regionale bushalte bij de tunnel tot een positievere ervaring te maken.

Na de coronapandemie hebben wij verschillende kleinere projecten in samenspraak met jongeren kunnen ontwikkelen. In het verlengde van de implementatie van het Hoplr platform in de gemeente Terneuzen hebben wij hiervoor een community ontwikkeld voor jongeren met de naam Joplr. De bedrijven Hoplr en Reuringsdienst deden beiden onderzoek naar de wensen en behoeften van jongeren in Zeeuws-Vlaanderen en hebben daarna samen met hen gewerkt aan nieuwe activiteiten.

In Terneuzen hebben wij met de Reuringsdienst gewerkt aan een reizende ruimte die het mogelijk maakt op locatie korte events te organiseren. In Sluis is gewerkt aan een project rond deelmobiliteit en jongeren. In Hulst is een Nimby (Not in my backyard) event georganiseerd.

Met deze projecten hebben wij meer dan 500 jongeren direct betrokken.

PLATFORM MAATSCHAPPELIJKE IMPACT: MAEX

Wij hebben gewerkt met het Platform MAEX om maatschappelijke impact te meten. Tijdens het programma bleek dit platform echter niet te voldoen. Wij hebben daarom besloten die meting niet meer uit te voeren.

INWONERSPANEL EN UITWISSELINGS- EN LEERPLATFORM

- Het opzetten van minimaal één inwonerspanel;
- Het opzetten van één uitwisselings- en leerplatform voor inwonersparticipatie.

INWONERPANEL

Concreet hebben wij een inwonerpanel voor Zeeuws-Vlaanderen opgezet in samenwerking tussen Provincie Zeeland en het kenniscentrum van Hogeschool Zeeland. Dit inwonerpanel is nieuw en telt bijna 1.100 leden.

Dit panel is een onderzoekspanel dat heeft bijgedragen aan de Brede Welvaart meting van april 2024 gericht op Zeeuws-Vlaanderen en diende als een goede eindmeting van deze Regio Deal.

EEN UITWISSELINGS- EN LEERPLATFORM VOOR INWONERSPARTICIPATIE

Met steun vanuit deze Regio Deal heeft de Provincie Zeeland het digitaal participatieplatform ‘Denktank Zeeland’ opgezet, waar inwoners kunnen meedenken over provinciale onderwerpen. Door inwoners actief te betrekken bij beleidsvorming, kunnen wij als overheden beter aansluiten bij de behoeften en wensen van de bevolking. Meer dan 10.000 inwoners hebben zich geregistreerd voor de Denktank. Wij verwachten dat hun betrokkenheid leidt tot een hogere kwaliteit van leven en meer vertrouwen in ons als overheden.

2.2 LIJN 2 – TOEKOMSTBESTENDIG VERANDEREN LEEFOMGEVING

Lijn 2: Toekomstbestendig veranderen leefomgeving

- Versterk de Scheldekust Grenspark Groot Saeftinghe
- Lokale Deals Gemeenten Veere, Terneuzen, Kapelle
- Vernieuwing Landbouw

In deze lijn werkten wij samen met inwoners en ondernemers om dorpen en landschappen toekomstbestendig te maken. Het ging daarbij niet alleen om de herinrichting van de openbare ruimte, maar juist om de betrokkenheid van de inwoners daarbij en het organiseren van belevingswaarde. Van steigers en tribunes langs de Schelde tot een groen dorpshuis en dorpsinitiatieven: deze projecten brachten leven in de regio.

De projecten hebben goede en soms spraakmakende resultaten behaald. Kenmerkend was steeds het hoge participatieve gehalte van de projecten en dan vooral gericht op de buitenruimte, de directe woonomgeving waar inwoners elkaar vinden en waar het belang van deelnemen het grootst is.

VERSTERK DE SCHELDEKUST GRENSPARK GROOT SAEFTINGHE: LANDSCHAPSBELEVING LANGS DE WESTERSCHELDE

- Aanleg route voor landschapsbeleving langs de Schelde;
- Per dorp een projectplan voor daadwerkelijke realisatie van de gewenste voorzieningen opgesteld en uitgevoerd door en met inwoners.

Het project Versterk de Scheldekust richtte zich op het versterken van leefbaarheid, toerisme en natuurbeleving langs de Westerschelde. Samen met inwoners van de Scheldedorpen zijn plannen opgesteld en gerealiseerd. In Zeedorp/Ossenis, Walsoorden, Baalhoek en Emmadorp zijn voorzieningen aangelegd, zoals steigers, een tribune, bankjes, picknickplekken, een groen dijkhuis en wandelverbindingen naar het Verdrongen Land van Saeftinghe.

Een belangrijk speerpunt was het participatietraject, waarin bewoners actief meedachten en meebeslisten. De coronaperiode maakte dit extra uitdagend, met deels online bijeenkomsten. Het is ons gelukt om brede betrokkenheid te realiseren. Het resultaat is niet alleen zichtbaar in fysieke voorzieningen, maar ook in sociale cohesie.

Met de uitgevoerde projecten is een stevige basis gelegd voor een “rode loper” langs de Scheldekust, en over de grens met Vlaanderen, waarin natuur, recreatie en erfgoed samenkomen en de regio aantrekkelijker en leefbaarder maken voor bewoners én bezoekers.

LOKALE DEAL AAGTEKERKE: MULTIFUNCTIONEEL DORPSHUIS

- Minimaal één pilot in Aagtekerke is gerealiseerd, waarbij minimaal één maatschappelijke voorziening duurzaam in stand gehouden wordt door middel van een burgerinitiatief.

Het dorps huis in Aagtekerke, gemeente Veere, is gerealiseerd en tot leven gekomen: kinderen spelen, clubs sporten, en bewoners organiseren samen avonden en evenementen in het nieuwe dorps huis. Dit project bewijst dat samenwerking werkt. Inwoners namen verantwoordelijkheid, richtten een stichting op en creëerden een plek waar het dorp samenkomt. De sfeer is ‘van ons’, en dat voel je in de zorg voor het gebouw. “We hebben het zelf gedaan – en dat maakt ons trots,” aldus een vrijwilliger. Het project heeft laten zien dat eigenaarschap bij inwoners kan leiden tot duurzame maatschappelijke voorzieningen en dat dit vliegwieleffecten oplevert die ook voor andere dorpen en gemeenten van waarde kunnen zijn.

LOKALE DEAL TERNEUZEN: PARTICIPATIE, SOCIALE INNOVATIE EN LEEFOMGEVING

- Tot 2022 worden 100 professionals en inwoners van Terneuzen getraind en opgeleid in participeren, positieve gezondheid en doorbraakmethodiek;
- Het realiseren van een "digitale" ontmoetingsplek voor inwoners. Een plek die 7 dagen per week toegankelijk is om vragen te beantwoorden, initiatieven te ondersteunen en sociale contacten te onderhouden.

De gemeente Terneuzen vergroende tien locaties in de binnenstad, gaf buurthuis Triangel een nieuwe impuls en realiseerde het project Lievenspolder – Gezonde Buurt, waar bewoners samenwerkten aan een gezonde leefomgeving.

Digitale participatie speelde een sleutelrol. Via Doemee.terneuzen.nl en buurtapp Hoplr konden inwoners meedenken en meedoen. Meer dan 7.700 inwoners droegen ideeën aan voor vergroening, ontmoetingsplekken en sociale initiatieven. Hun stem heeft de stad mede vormgegeven. Meer dan 900 inwoners hebben zichzelf via de app aangeboden om anderen te helpen.

Daarnaast investeerden we in mensen. Meer dan 120 professionals zijn getraind in positieve gezondheid en participatie. Voor inwoners met complexe problemen zetten zij de Doorbraakmethode in: een aanpak die verder gaat dan standaardoplossingen. Meer dan 460 inwoners kregen zo perspectief op wonen, zorg en bestaanszekerheid. Deze methode bleek zo effectief dat hij nu in heel Zeeland wordt uitgerold.

Eenzaamheid kreeg bijzondere aandacht. Een lokale coalitie van 40 organisaties werkte samen om signalen op te vangen en actie te ondernemen. 77 professionals uit doelgroepen zijn getraind, het 'meldpunt eenzaamheid' volgde 38 meldingen op en er zijn tal van ontmoetingsactiviteiten georganiseerd – van kerstdiners tot creatieve workshops.

LOKALE DEAL KAPELLE: LANDSCHAPSBELEVING LANGS DE OOSTERSCHELDE

- Aanleg route voor landschapsbeleving langs de Oosterschelde.

Het dorp Wemeldinge, gemeente Reimerswaal, realiseerde een interactieve belevingsroute die het verhaal van de Oosterschelde vertelt via audiospots, een virtuele gids en een VR-kijker. Het verhaal van de Oosterschelde: varen, duiken en strandbezoek tot bijzondere flora en fauna, maar ook de werkfuncties en handel door het Kanaal van Zuid-Beveland (parlevinkers). Daarnaast zijn getijdenbakken aangelegd, duiktrappen veiliger gemaakt, een gastvrije toiletvoorziening geplaatst en een mindervalide-opgang gerealiseerd. Bewoners en bezoekers lopen en luisteren naar verhalen; ondernemers profiteren van meer aanloop; en het water is weer 'van' Wemeldinge.

VERNIEUWING LANDBOUW

- Een grensoverschrijdende innovatieregeling die boeren, ontwerpers en andere ondernemers samenbrengt binnen het grenspark en hen stimuleert met actuele opgaven aan de slag te gaan. Gewerkt werd aan creatieve en praktische oplossingen voor vraagstukken die leven bij de ondernemers;
- Minimaal 3 innovatieve projecten, zoals een integrale aanpak voor een biodiverse polder, een aanpak voor innovatieve aanbesteding voor eigentijs grondeigendom en het uitwerken van een natuur inclusief teeltplan voor de boeren dat zorgt voor teelten keteninnovaties.

De provincie Zeeland ontwikkelde een grensoverschrijdende innovatieregeling die boeren, ontwerpers en andere ondernemers samenbracht binnen het Grenspark en hen stimuleerde met actuele opgaven aan de slag te gaan. Het projectteam was in staat om met de stakeholders, die zij streekholders noemden, hoog participatief te werken aan innovaties. Dat resulteerde in innovatieve projecten, zoals een integrale aanpak voor een biodiverse polder, een aanpak voor innovatieve aanbesteding voor eigentijs grondeigendom en het uitwerken van een natuur-inclusief teeltplan voor de boeren dat zorgt voor teelt- en keteninnovaties. Het project leverde de volgende concrete resultaten op:

- Sterke groeiend gevoel van betrokkenheid bij boeren, bewoners en onderwijs.
- Tientallen agrariërs voerden strokenteelt, bloemenranden of verdund zaaien uit.
- Doorontwikkeling van korte ketens met lokale mouterijen en brouwerijen.
- Waardevolle netwerken tussen boeren, natuurorganisaties en overheden.
- Er is meetbaar positief effect op aanwezigheid van akkervogels: o.a. kievit, scholekster en gele kwikstaart.
- Verdund zaaien leidt tot significante toename van vliegende insecten.

2.3 LIJN 3 – VOORZIENINGEN INNOVATIEF DICHTERBIJ

Lijn 3: Voorzieningen innovatief dichtbij

- Proeftuin Recht in Zeeland
- Pilot geen label toch hulp!
- Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen

Met deze programmaliijn wilden wij de verzwakte voorzieningenstructuur in onze regio op innovatieve wijze anders inrichten en daarmee versterken. Wij wilden meebewegen met de ontwikkelingen, in plaats van hiertegen te vechten en zoeken naar nieuwe vormen en nieuwe verbindingen.

Vooral Samen Recht Vinden heeft veel concrete resultaten kunnen laten zien. Het project toonde aan dat er behoefte is aan een voorziening die inwoners in staat stelt conflicten in hun woonomgeving te voorkomen en dat de kosten zich makkelijk terugverdienen in termen van Brede Welvaart.

RECHT NABIJ: PILOT SAMEN RECHT VINDEN

- Een stelsel voor sociaaljuridische ondersteuning voor individuen en MKB.
- Realisatie van digitale en telefonische juridische hulpverlening.
- Fysieke mobiele bediening van Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen op het gebied van sociaal -juridische ondersteuning.

Het project ontwikkelde een werkwijze die laagdrempelig partijen, waartussen een juridisch geschil dreigde, bij elkaar aan tafel te brengt. Men richtte een stichting op en organiseerde spreekuren. De preventief bemiddelende aanpak is innovatief en voorkomt lange oplopende conflicten die kunnen leiden tot rechtszaken. Het brengt oplossingen voor mogelijke juridische problemen tussen inwoners onderling, inwoners en instellingen en ondernemers binnen het bereik van inwoners. Spreekuren in de gemeenten zelf maakten het toegankelijk en brachten 'recht' dichtbij. De fysieke mobiele oplossing die werd beoogd, een bus, bleek niet te voldoen. Er zijn vaste locaties gerealiseerd met vaste tijden voor inloop, naast een telefonische bereikbaarheid. Op die manier werd het 'recht' in heel Zeeland in 670 gevallen dicht bij de inwoners gebracht.

HELP! HET HUIS VAN DE BUREN VERKROT

De woning van je buren staat al meer dan 15 jaar leeg en dat veroorzaakt enorme overlast. De buren zelf zijn onvindbaar en reageren niet op contactpogingen van jou en de andere directe buren. Wat doe je dan? Het meest voor de hand liggend is natuurlijk melding maken van de overlast bij de desbetreffende gemeente. Logisch, dacht ook Anouk (fictieve naam). Helaas zat dit toch ingewikkelder in elkaar dan gedacht. Meerdere meldingen bij de gemeente volgen. De gemeente geeft echter keer op keer aan dat zij niks kunnen betekenen anders dan het inzetten van ongediertebestrijding tegen de overlast. Het gaat namelijk om een particuliere woning waar de gemeente niks over te zeggen heeft. De gemeente mag ook geen persoonlijke informatie over de eigenaar verstrekken in verband met de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Dit maakt dat de advocaat van Anouk geen adresgegevens van de eigenaar heeft en dus juridisch gezien niks voor haar in gang kan zetten. Anouk krijgt steeds minder vertrouwen in de gemeente, de situatie lijkt uitzichtloos. Deze kwestie loopt ondertussen al jaren en Anouk heeft het gevoel dat de gemeente haar en de andere buren die overlast ervaren niet serieus neemt. Als ze hoort over Samen Recht Vinden meldt Anouk zich. Via de website neemt ze contact op en een afspraak volgt. Samen nadenken over wat wel kan. Na het verhaal van Anouk te hebben gehoord, neemt Samen Recht Vinden contact op met de gemeente. Die erkent op de hoogte te zijn van de situatie, maar het is voor de gemeente lastig te handhaven omdat er nog geen beleid is om overlast veroorzaakt door leegstand aan te pakken. Na diverse telefonische contacten, dient Samen Recht Vinden op advies van de gemeente een officiële melding van de overlast in. Tegelijkertijd stelt Samen Recht Vinden een bemiddelingsgesprek voor. Een gesprek met de buren en met de gemeenten om samen op zoek te gaan naar een oplossing. De gemeente gaat in op de uitnodiging en het gesprek wordt georganiseerd. Tijdens het bemiddelingsgesprek hebben Anouk en de buren hun verhaal kunnen doen, hun zorgen uitgesproken en alle overlast die zij ervaren benoemd. De gemeente had tijd en ruimte om uit te leggen waarom zij nog geen juridische mogelijkheden hebben om de overlast aan te pakken. Het gesprek leidde tot verschillende acties. Zo gaat de gemeente op korte termijn achterhalen wat de verblijfplaats van de eigenaar van de vervallen woning is. En ze plannen een inspectiebezoek aan het pand om de situatie ter plekke bekijken in het kader van mogelijke bedreiging van de volksgezondheid. Tenslotte meldde de gemeenten dat de juridische afdeling bezig is met het voorbereiden van beleid ten aanzien van leegstaande en verkrotte woningen. Anouk en de andere buren voelden zich gehoord en kregen meer begrip voor de manier waarop de gemeente tot nu toe handelde. Het vertrouwen tussen de gemeente en Anouk en haar mede buren is hersteld. Het tot stand brengen van leegstandsbeleid zal ook elders helpen.

VITAAL WEST ZEEUWS- VLAANDEREN

- Het herstructureren van een zorglocatie in Oostburg. Hierbij worden integraal, toekomstgericht en in samenhang met de in de directe omgeving de bestaande voorzieningen, zoals supermarkten en andere winkels samengevoegd.

Met het programma Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen werkten wij aan een integrale gebiedsontwikkeling in Oostburg, maar ook aan het opstellen van flankerend beleid op het gebied van wonen, onderwijs, sport, kinderopvang en zorg. Door in te zetten op het behoud van voorzieningen investeerden wij in de spiraal van versterking. Dat is essentieel voor het behoud van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat voor inwoners. Wij hebben een beweging in gang gezet om de zorg, het onderwijs, de sportvoorzieningen en de gemeentelijke dienstverlening in West-Zeeuws-Vlaanderen niet alleen aantrekkelijk, maar ook duurzaam en daarmee toekomstbestendig te maken.

GEEN LABEL, TOCH HULP: ZORGPROGRAMMA VOOR JONGEREN

- Het ontwikkelen van en uitvoeren van een zorgprogramma dat eenzaamheid bij jongeren vroegtijdig aanpakt waardoor ernstige gevolgen van eenzaamheid zoals verslaving, depressie en suïcide voorkomen worden.

Het ontwikkelen van het zorgprogramma is vroegtijdig gestopt. Het bleek in een vroeg stadium dat dit project niet haalbaar was. Er was ook geen mogelijkheid het project op een andere manier door te starten.

2.4 LIJN 4 – ARBEIDSMARKT EN SCHOLING STERK VERBONDEN

Lijn 4: Arbeidsmarkt en scholing sterk verbonden

- Kraamkamer vernieuwing basisonderwijs
- Zorghuis van de toekomst
- Masteropleiding Vitaliteit
- Expat Center Zeeland
- Arbeidsmarkt voor iedereen
- Gebundelde Werving
- Max Mobiel
- Taal en Inburgering

Inwoners, overheden, onderwijsinstellingen en bedrijven werkten in deze programmalijn samen aan innovaties. Hiermee wilden wij de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren.

Het werkte als één beweging: leren, werken en innoveren – samen met onderwijs, werkgevers en overheid. Zo werkten wij aan een arbeidsmarkt die niet alleen vacatures vult, maar ook perspectief biedt voor de toekomst.

De projecten in deze lijn hebben goede resultaten kunnen neerzetten. De projecten kenden al een basis voor de start. Het Expat center en Gebundelde Werving zijn tijdens de looptijd van penvoerder veranderd wat heeft bijgedragen aan de resultaten.

Partijen werkten aan startgroepen voor jonge kinderen, technologie in de zorg, een masteropleiding voor transitie tot aan gebundelde wervingcampagnes en een Expat Center. Dit alles om de aansluiting van de inwoners op de arbeidsmarkt te versterken.

DE KRAAMKAMER

- Een doorlopende leerlijn 0-23 jaar binnen het onderwijsaanbod.
- Een Euregionale samenwerking voor opvang en onderwijs aan beide zijden van de grens gebaseerd op de wensen van de lokale samenleving, te beginnen bij dorpen waar de grens doorheen loopt of op korte afstand van de grens.

Dit project realiseerde gratis kinderopvang en startgroepen en deed onderzoek naar de impact daarvan op de Brede Welvaart. Het heeft de voorzieningen voor kinderen in de Zeeuws-Vlaamse grensregio een krachtige impuls gegeven. Met startgroepen en de pilot gratis kinderopvang kregen peuters een kansrijke start, konden ouders makkelijker werk en zorg combineren en bleef de leefbaarheid in dorpen langs de grens behouden.

De directe effecten op de ontwikkeling van kinderen vanaf 2 jaar waren zo groot dat dit heeft geresulteerd in een duidelijke businesscase en de opstart van de voorschool in de drie gemeenten in Zeeuws-Vlaanderen. Ook bleken effecten zichtbaar voor ouders en inwoners van dorpen waar opvangvoorzieningen door dit project konden worden behouden. Vooral in dit project heeft de samenwerking met het Rijk geleid tot dit resultaat.

In 12 kernen zijn zo opvanglocaties versterkt met 20 startgroepen. Ongeveer 125 kinderen tot 2 jaar en 300 kinderen van 2 tot 4 konden zo dichtbij huis terecht en goede pedagogische begeleiding genieten.

Over de grens

Naast deze lokale versterking zijn ook de eerste stappen gezet over de grens. Binnen het project Grenzeloze School werkten Nederlandse en Belgische basisscholen samen door uitwisseling, kennisdeling en gezamenlijke activiteiten. Daarmee is de basis gelegd voor duurzame grensoverschrijdende samenwerking, die belangrijk is voor de toekomst van kinderen in deze unieke regio.

ZORGEN ZIEN, SAMEN HANDELEN

De ouders van S. hebben zich lange tijd zorgen gemaakt over de ontwikkeling van hun dochter. Het meisje is nu 3 jaar en 7 maanden. Ze is gestart op de opvang door de pilot gratis opvang. Voor ouders was dit de mogelijkheid om meer te gaan werken. Daarnaast was dit voor ouders een opening om hun zorgen laagdrempelig te bespreken. Na de wenperiode zijn de ouders van S. en de pedagogisch medewerkers in gesprek gegaan over de ontwikkeling van het meisje.

Thuis is S. een heel enthousiast meisje. Ze praat voluit, begrijpt veel dingen en lijkt een normale ontwikkeling te doorlopen. Op de peutergroep laat S. ander gedrag zien. Ze wil hier niet praten, sluit zich af voor contacten met andere kinderen. Ze maakt geen contact met de pedagogisch medewerkers. Wanneer een ander kind contact met S. zoekt wendt ze zich hiervan af. Het lijkt of ze alles over zich heen laat komen. Ouders delen de zorgen en staan open voor extra ondersteuning.

De intern begeleider is betrokken bij deze situatie. Er zijn gesprekken gevoerd met ouders, pedagogisch medewerkers en er zijn extra observaties gedaan. In overleg met ouders neemt de IB'er contact op met IVH (integrale vroeghulp). De IB'er neemt ouders hierin mee en legt uit hoe integrale vroeghulp werkt en dat er meerdere specialisme samenkomen om te kijken wat S. nodig heeft.

Na meerdere contactmomenten is er een observatie voor S. gestart door aan-z. Vanuit het onderzoek en de observaties is gebleken dat S. een goede ontwikkeling doormaakt. Er zijn handvaten meegegeven vanuit de logopediste/gedragsdeskundige om niet te veel druk te leggen op het praten.

ZORGHUIS VAN DE TOEKOMST

- Een ontwikkeld concept voor een ingerichte fysieke omgeving waar de triple-helix samen kan werken aan de zorg van de toekomst, met een focus op digitale hulpmiddelen.

Het realiseren van een fysieke faciliteit binnen de looptijd van de Regio Deal bleek complex door financiering en planning. Het project heeft ingezet op mobiele labs, gezamenlijke scholing en kleinschalige pilots om een beweging in gang te zetten en te houden die zich bezighoudt met de zorg van de toekomst met een focus op digitale middelen. Concreet zijn de volgende activiteiten ook als resultaten te benoemen:

- Zorgathons: creatieve marathons waarin studenten, professionals en tech-partners samen oplossingen bedachten voor praktijkproblemen.
- Experience Rooms: ruimtes waar zorgmedewerkers nieuwe technologie konden ervaren, zoals eHealth toepassingen, robotica en VR-simulaties.
- Mobiele technologie-bus: een rijdend lab dat langs zorglocaties ging om innovaties letterlijk naar de werkvloer te brengen.
- Doorlopende leerlijnen: scholingstrajecten waarin zorgtechnologie werd geïntegreerd in opleidingen, zodat nieuwe instroom direct met digitale vaardigheden start.

“Een praktisch voorbeeld is dat waar voorheen wijkverpleegkundigen meermaals per dag op bezoek gingen bij cliënten om medicatie aan te reiken, dit nu gedaan kan worden met een automatische medicijndispenser (Zorgverbeter, 2023). Dit draagt bij aan medicatiestrouwheid van een deel van de cliënten. Bovendien zijn zij zelfstandiger, nu de wijkverpleging niet geregeld langs hoeft te komen. Daarnaast kan de wijkverpleging haar schaarse tijd nu inzetten voor andere zorgvragen. Echter, is het wel belangrijk om het hoge aantal eenzame mensen hierin niet te vergeten. 52% van de 65plussers in Zeeland is eenzaam. 37% ervaart sociale eenzaamheid. Hoewel zorgtechnologieën op veel vlakken een ontlastende rol kunnen spelen, is het cruciaal om tegelijkertijd ook de keerzijde van het verminderde sociale contact tussen mensen in het oog te houden. Een goede balans hierin vinden is essentieel.”

MASTEROPLEIDING VITALITY

- Een startklare éénjarige professional masteropleiding Vitality voor studenten van binnen en buiten Zeeland om daarmee het ‘human capital’ in de regio te versterken;
- (Tenminste) twee living labs “Vitale Regio” in Zeeuws-Vlaanderen;
- Een adviesraad Vitality met stakeholders vanuit gebruikers, ondernemers en overheid;
- Een wetenschappelijke adviesraad.

De ontwikkeling van de master kreeg inhoudelijk vorm door de samenwerking tussen de Hogeschool Zeeland (HZ University of Applied Sciences), regionale overheden, bedrijven en kennisinstellingen. Living Labs leverden testmogelijkheden op. Het ontwikkelen en testen van eerste leerroutes droegen ook bij. Professionals konden op die manier kennismaken met de master en kennis toepassen in hun werk. Het traject voor officiële erkenning kostte veel tijd en doorzettingsvermogen. Om momentum te behouden, startten tussentijdse modules en workshops zodat de beweging niet stilviel.

Om de interesse van het werkveld en toekomstige studenten vast te houden, heeft HZ in 2023 de cursus Regionale Transitie – Probleemverkenning ontwikkeld. Deze praktijkgerichte cursus geeft een eerste kennismaking met transitiekunde en biedt deelnemers de kans om met methoden zoals Design Thinking complexe maatschappelijke vraagstukken te verkennen. Cursisten brengen eigen casussen in en krijgen ook voorbeelden vanuit HZ, waarna zij een bewijs van deelname ontvangen.

“Het ontwikkelen van een nieuwe opleiding is een complex traject dat tijd en zorgvuldige afstemming vergt. Een belangrijke randvoorwaarde is de formele goedkeuring via de Macrodoelmatigheidstoets (MDT) en de Toets Nieuwe Opleidingen (TNO) door het Ministerie van OCW, aangezien veel andere onderdelen, zoals de start van de master en de inrichting van de Living Labs, hier direct van afhankelijk zijn.”

EXPAT CENTER

- Eén Zeeland-breed werkend Expat Center, waarin grensoverschrijdend wordt samengewerkt met het Grensinformatiepunt Scheldemond.

De gemeente Goes realiseerde samen met partijen een Zeeuwsbreed werkend expat Center, waarin grensoverstijgend wordt samengewerkt met het Grensinformatiepunt Scheldemond. Het Expat Center werd zo een netwerk waarin elf gemeenten, de provincie, onderwijsinstellingen en werkgevers samenwerken. Goes organiseerde de inrichting van het Expat Center als centrale toegangspoort voor internationals en hun werkgevers. Nieuwe vestigers krijgen praktische begeleiding en kunnen deelnemen aan netwerkbijeenkomsten om de integratie te bevorderen. Ze vinden er één loket dat integrale informatie biedt, ondersteund door een online platform.

Het verhaal van het Zeeland International Center laat zien dat verandering en samenwerking resultaat opleveren. Door duidelijke informatie te bieden, ontmoetingen te organiseren en snelle dienstverlening te bieden, maakt Zeeland zich sterk als regio.

De komst van de IND naar Goes, de introductie van de one-stop-shop en de WIN-dienstverlening zijn niet alleen praktische verbeteringen. We laten als Zeeland zien dat we openstaan voor de wereld, verantwoordelijkheid nemen en samen met gemeenten, Provincie, werkgevers en alle Zeeuwse inwoners bouwen aan de toekomst. Dat maakt ons trots.

ARBEIDSMARKT VOOR IEDEREEN

- Een ontwikkelde aanpak om de kwetsbare werkzoekende met arbeidspotentieel een kans te bieden op regulier werk in kansrijke sectoren in Zeeland, zoals in de logistiek en land- en tuinbouw.

Dit project ontwikkelde één regionale aanpak waarin Werkgeversservicepunten, gemeenten en UWV hun krachten bundelden. Het project begon met het opzetten van een functioneel netwerk: maandelijks overleg waarin casuïstiek werd gedeeld, werkgeversnetwerken werden gekoppeld en knelpunten samen werden opgelost.

Jobcoaches en jobhunters gingen actief op pad. Niet alleen om te helpen een baan te vinden, maar ook om samen met de kandidaat obstakels weg te nemen – van schulden tot kinderopvang. Voor sommige kandidaten betekende dat eerst scholing of een gezondheidsinterventie. Het project werkte samen met zorg- en welzijnspartners om een integrale aanpak te bieden.

Kandidaten werden gekoppeld aan werkgevers die bereid waren te investeren in begeleiding en maatwerk. Soms begon dat met een proefplaatsing, gevolgd door een contract.

Door ervaringen te delen groeide het project uit tot een kennisplatform voor inclusieve arbeidsmarktpraktijken. Het was niet altijd eenvoudig. Complexe casussen vroegen om geduld en creativiteit. Door ontschotting – het doorbreken van grenzen tussen domeinen – en het inzetten van extra capaciteit voor coaching, bleef het project in beweging.

*510 Zeeuwen zijn weer ‘werkfit’ geworden en ingestroomd in passend werk, waar nodig met begeleiding ‘on the job’.
“Ik heb mijn doelen wel behaald en meer dan dat! Het is zoveel meer dan ‘even integreren’.
Ik heb één-op-één begeleiding gehad. En ik heb mijn trauma een plek kunnen geven.”.
bron: aandeslaginzeeland.nl*

GEBUNDELDE WERVING

- Het ontwikkelen van een succesvolle geborgde gezamenlijke werkwijze voor het van buiten aantrekken van kandidaten voor de Zeeuwse arbeidsmarkt. Waarbij centraal staat het gebundeld en gezamenlijk werven door de Zeeuwse werkgevers en intermediairs. Waarbij potentiële kandidaten gecoördineerd (desnoods langdurig) worden gevolgd, geholpen worden bij de keuzes voor Zeeland en er een database wordt gebouwd. Daarnaast wordt de regie gepakt op het nauw samen werken met en van relevante bestaande initiatieven en partijen.

Dit project was ambitieus. Na een mislukte start vonden wij een nieuwe partij die met veel energie het project opstartte. Vier sectoren met de grootste tekorten kregen prioriteit – mondzorg, techniek, accountancy en ICT. Voor elk traject werd een eigen campagne ontwikkeld, met een mix van online storytelling en gerichte wervingsacties. Niet alleen vacatures, maar verhalen over het leven in Zeeland stonden centraal: ruimte, rust, en de balans tussen werk en privé. Het project leverde een aantal zeer complexe plaatsingen op.

Juist de bundeling van krachten maakte dit mogelijk. Door transparant te plannen, kosten slim te delen tussen partners en bestaande verbanden te benutten (zoals samenwerking met Expat Center en werkgeverskoepels), bleef het project in beweging.

26 partijen werkten samen in 20 campagnes, 3000 potentiële kandidaten werden gevonden. Door de specifieke functie-eisen werden uiteindelijk in de laatste fase 7 vacatures vervuld. Het ging om vacatures in Mondzorg, Accountancy, Techniek en ICT.

MAX MOBIEL

- Vervoer van minimaal 40 personen van de regio Gent naar het North Sea Port District deel Terneuzen of omgeving. Met als doel een betere invulling van de vacatures in het North Sea Port District deel Terneuzen.

Met dit project wilden wij de mobiliteitsdrempel tussen Gent en Terneuzen slechten om arbeidspotentieel over de grens te ontsluiten. Na het doen van onderzoek naar de haalbaarheid van dit project heeft de penvoerder besloten het project te beëindigen.

TAAL EN INBURGERING

- Een programma voor de begeleiding van (jaarlijks 20) buitenlandse medewerkers in de zorg. Gericht op de Nederlandse taal, cultuur en gewoonten en wet- en regelgeving in de zorg. En bijscholing om te voldoen aan de Nederlandse standaarden.
- Een buddyprogramma op de werkvloer voor nieuwe werknemers.

Het project Taal & Inburgering is ontstaan uit het thema 'internationalisering' van het project Zorghuis van de Toekomst. De wens bestond om met de bevindingen uit het Zorghuis op korte termijn al in de praktijk aan de slag te gaan door het ontwikkelen van een Taal & Inburgeringsprogramma voor buitenlandse medewerkers.

Het bleek niet mogelijk het aantal streefdeelnemers (40) te laten starten en dat binnen de looptijd van de Regio Deal tot een goed eind te brengen. De penvoerder heeft besloten het project te beëindigen en in een andere vorm door te zetten.

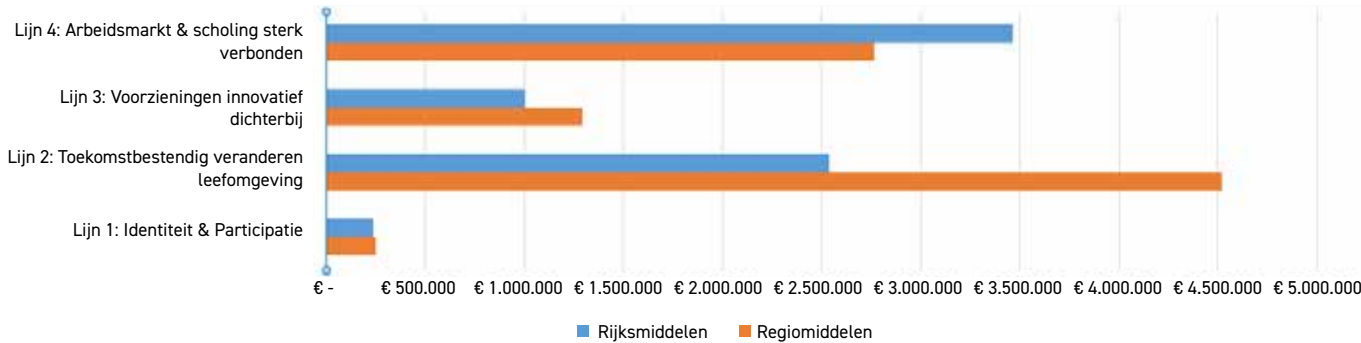
3. Financieel

Op het moment van schrijven hebben wij de laatste SISA-verantwoording gedaan en kunnen wij constateren dat het is gelukt alle middelen te besteden en bovendien extra cofinanciering aan te trekken. De lokale deals hebben geleid tot versnelling van projecten en vooral versterking van de participatie van de inwoners. Deze projecten hebben blijvend impact en zijn financieel geborgd.

Er zijn ook projecten die als proeftuin hebben gediend en uiteindelijk geen of beperkte financiële borging hebben gevonden, zoals Kraamkamer, Samen Recht Vinden, Gebundelde Werving of zeer kwetsbaar blijven zoals Iedereen Telt en het provinciaal participatieplatform.

Het is vaak wel mogelijk om structurele exploitatiekosten in zicht te krijgen, maar langere termijn dekking van die kosten is niet altijd mogelijk. Een voorbeeld is het project Kraamkamer. De kosten en de baten zijn inzichtelijk, maar er is structureel aanvullende financiering nodig. De bestaande financieringslogica staat daar een oplossing in de weg. Hetzelfde gebeurde met Samen Recht Vinden. De behoefte om het Recht preventief dicht bij de inwoner te krijgen laat zich vertalen in realistische kosten, maar het hele project door is het een zoektocht geweest om voldoende middelen te vinden en om borging mogelijk te maken. Ook hier is dat niet gelukt. Regionale verschillen van inzicht werkten niet mee.

Vernieuwing Landbouw is van een andere orde. Daar is veel bewijs dat de aanpak werkt waarmee oplossingen worden gerealiseerd die grote opgaven als water en biodiversiteit succesvol oppakken. Landelijk beleid om in dit soort projecten niet meer te investeren, maakt echter dat er geen vervolg mogelijk bleek. Het viel in sommige gevallen niet mee om de middelen op tijd te besteden. Dat is een aanleiding geweest om de Regio Deal te verlengen en op sommige projecten te interveniëren om vertragingen te voorkomen.

4. Reflectie

4.1 BURGERPARTICIPATIE = ONTSLUITEN SOCIAAL KAPITAAL

De kern van het Regio Deal-programma in Zeeuws-Vlaanderen lag in de versterkte inzet op participatie. Aan de start van het programma ontbrak nog een uitgekristalliseerd en gedeeld beeld van wat participatie in de praktijk kon betekenen. De introductie van een participatieplatform heeft ons denken hierin wezenlijk veranderd. Waar participatie aanvankelijk werd benaderd als een opklimmende ladder met verschillende niveaus van betrokkenheid, verschoof het perspectief naar het ontsluiten van sociaal kapitaal in de samenleving.

Deze benadering richt zich niet op het 'organiseren' van participatie, maar op het faciliteren van betrokkenheid die al aanwezig is. In plaats van een stapsgewijze, soms complexe opbouw, ontstond het beeld van een laagdrempelige en inclusieve vorm van samenkomen, waarin inwoners vanuit eigen motivatie en mogelijkheden bijdragen. Dit vroeg om een andere rolopvatting: niet langer sturen op participatie, maar aansluiten bij de behoeften en initiatieven van inwoners. In de praktijk blijkt dat de betrokkenheid en bereidheid van inwoners groter is dan vooraf werd verondersteld. De opgave ligt daarmee minder in het stimuleren van participatie, en meer in het benutten en ondersteunen ervan.

Onderzoek van HZ University of Applied Sciences (april 2024) bevestigt dit beeld. Ruim de helft van de inwoners voelt zich verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de eigen woonomgeving en meer dan een kwart denkt actief mee met de gemeente. Belemmeringen voor participatie liggen daarbij vooral in informatievoorziening en bewustwording, en in mindere mate in bereidheid.

Concrete instrumenten, zoals buurtapps in combinatie met een gemeentelijke participatiesite, blijken effectief in het vergroten van betrokkenheid. Deze ervaringen laten zien dat het potentieel van participatie nog niet volledig wordt benut en dat verdere ontwikkeling en toepassing kansrijk zijn.

4.2 SAMENWERKING TRIPLE HELIX

GEMEENTEN IN DE LEAD

De samenwerking binnen Zeeland is gericht op het versterken van de brede welvaart, leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de regio. Daarbij geldt het uitgangspunt dat opgaven zo dicht mogelijk bij inwoners worden opgepakt en dat gemeenten gezamenlijk het voortouw nemen in het organiseren en realiseren van oplossingen.

Gemeenten zijn partij geworden in deze Regio Deal vanuit hun lokale verantwoordelijkheid en kennis van de praktijk welke inzet zij zelf kunnen leveren en waar samenwerking met andere gemeenten of partners meerwaarde heeft. De Regio Deal was daardoor een instrument om gezamenlijke opgaven effectiever en samenhangend op te pakken.

Deze manier van werken vraagt om een bewuste en gelijkwaardige samenwerking tussen gemeenten, waarin ruimte is voor verschillen in schaal, context en tempo. In het project Samen Recht Vinden maar ook bij de Master Vitality werd duidelijk dat de gemeenten niet allen op dezelfde manier de projecten konden steunen.

Binnen deze samenwerking vervulde de provincie een faciliterende rol. De provincie sloot aan waar dat ondersteunend was aan gezamenlijke ambities en waar dit bijdroeg aan samenhang en kennisdeling. Met deze deal bleef de verantwoordelijkheid voor koers en uitvoering bij de gemeente, terwijl de samenwerking open en adaptief bleef. Met deze deal bleef de verantwoordelijkheid voor koers en uitvoering bij de gemeente, terwijl de samenwerking open en adaptief bleef.

PARTNERSCHAP

Wij werkten aan partnerschap en stelden ons de vraag wat wij daaronder verstaan. Partnerschap vraagt om wederzijds begrip van rollen en verantwoordelijkheden. Van de regio betekent dit een helderheid geven over ambities, keuzes en uitvoeringskracht. Van het Rijk vraagt dit ruimte voor differentiatie, vertrouwen in de regionale aanpak en flexibiliteit in de toepassing van instrumenten en kaders. Ook dit ontwikkelde zich door de verschillende Regio Deals en dus ook door de Regio Deal Zeeuws-Vlaanderen tot waar wij nu staan met het Nationaal Programma Vitale Regio's.

De samenwerking met het Rijk droeg bij aan de realisatie van de opgaven, zonder afbreuk te doen aan gemeentelijke autonomie en het uitgangspunt dat opgaven zo dichtbij mogelijk bij inwoners worden opgepakt. Ook hier zien wij een groei in de samenwerking.

Binnen de samenwerking in Zeeuws-Vlaanderen speelde Economic Board Zeeland een aanvullende en verbindende rol op het terrein van economie, arbeidsmarkt, innovatie en vestigingsklimaat.

Zij droeg, waar relevant, bij aan de duiding van economische ontwikkelingen en het leggen van verbindingen met het bedrijfsleven. Deze rol was gericht op ondersteuning en advies en vond plaats in afstemming met gemeenten. De verantwoordelijkheid voor richting, prioritering en uitvoering lag bij de gemeenten en provincie gezamenlijk.

Deze manier van samenwerken past bij de schaal, diversiteit en bestuurscultuur van Zeeuws-Vlaanderen: pragmatisch, op vertrouwen gebaseerd en gericht op concrete resultaten die merkbaar zijn voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

NIET-OVERHEDEN: ONDERWIJS

Wij werkten samen met het primair onderwijs, mbo en hbo. De drive die wij in deze organisaties ontmoetten zette ons als penvoerder op scherp. Het was niet evident dat wij als partner werden ervaren, daarin moesten wij soms een beentje bijtrekken. Aan het eind van de deal kunnen wij zeggen dat het is gelukt om goed bij te dragen, niet alleen te faciliteren maar ook mee te denken en helpende overleggen en bijeenkomsten te organiseren. Partners hebben dit nodig in hun pogingen om hun voorzieningen te behouden en hun ambities waar te maken.

STICHTINGEN

Een bijzondere aandacht is vereist voor stichtingen. Zij kenden de doelgroepen goed en hielpen om plannen snel om te zetten in acties die inwoners merkten. Als we vanaf het begin heldere rollen afspraken en op tijd checkten welke regels golden (zoals inkoop/aanbesteden en soms staatssteun), verliep de samenwerking soepel. Stichtingen brachten veel uitvoeringskracht en een sterk netwerk mee.

Het vergde wel goede afspraken over eigenaarschap en vervolg om resultaten ook na afloop beter te kunnen vasthouden.

4.3 BELANGRIJKSTE LESSEN

Wij zetten de belangrijkste lessen op een rij.

- Benut het sociaal kapitaal. Er zit veel meer daadkracht in de gemeente als geheel dan dat er tot uiting komt. Er valt nog veel te ontsluiten.
- Betrek inwoners vroeg, maar werk planmatig.
- Effectieve projecten beginnen bij de 'bedoeling': het waarom vanuit de leefwereld van bewoners. Inwoners – nu en in de toekomst – zijn het vertrekpunt; doelen staan vast, maar de weg ernaartoe moet flexibel mogen zijn.
- Organiseer een participatie-interventieteam om te kunnen opschalen.

- Begin klein en maak snel zichtbaar resultaat; dat helpt om energie en draagvlak vast te houden.
- Het investeren in vertrouwen en samenwerking tussen partijen blijkt tijdsintensief maar essentieel. Het vooraf vormen van een consortium, nog vóór de start van projecten, kan helpen om sneller en effectiever samen te werken. Het is waardevol en essentieel elkaar te kennen, regelmatig met elkaar te praten en zo wederzijds begrip te creëren.
- Stichtingen kunnen sterk helpen om inspanningen zichtbaar te maken voor inwoners. Omdat zij de doelgroepen en de praktijk goed kennen, kunnen plannen sneller landen in de wijk en omgezet in concrete acties.
- Transitie kosten tijd en passen zelden netjes binnen bestaande programmalijnen. De les is: durf anders te kijken en te doen, accepteer risico's en neem ruimte om te experimenteren – het mag ook mislukken.
- Samenwerking stukt vaak niet alleen tussen organisaties, maar ook binnen organisaties. Verkokerde thema's, budgetten en procedures botsen met de ambitie om integraal en inclusief te werken. Meer flexibiliteit in processen en financiële kaders is voorwaardelijk.
- Zet daarom als gemeente in op het organiseren van uitvoeringskracht. Dan hebben we het niet alleen over uren, maar ook over expertise en het aanhaken van de ambtelijke organisatie op managementniveau. Dit is nodig om de ontwikkeltaken, die door de Regio Deal worden gestimuleerd, van voldoende steun te voorzien naast de kerntaken waarop jaarplannen zijn gemaakt en de organisatie is ingericht.
- Toon leiderschap zonder elkaar te verliezen. Te grote voorzichtigheid op de relatie maakt dat we soms aarzelen om te doen wat we zouden moeten doen. Zoek de positieve confrontatie in gelijkwaardigheid en met behoud van iedereen.
- Ontwikkel de ambtelijke organisatie om als gemeente sterk aan tafel te zitten met de provincie en het rijk. De rol van programmamanagement heeft zich bewezen. Kies bewust voor een dergelijke aanpak en nodig partners uit tot mede-eigenaarschap.
- De Regio Deal laat zien dat vaste plannen en strakke blauwdrukken onvoldoende werken. Een lerende, adaptieve aanpak – ruimte om bij te sturen, te reflecteren en te experimenteren – blijkt effectiever, zeker bij integrale en interbestuurlijke samenwerking.
- Het werken met systeemopstellingen met projectleiders en stakeholders laat zien dat expliciet zichtbaar maken van posities, rollen en verhoudingen helpt om patronen te doorbreken. Door inwoners en doelgroepen letterlijk centraal te zetten, verschuift de mindset van overheden naar dienend en integraal samenwerken.

In het kort

- ✓ Meer focus op **bedoeling en impact**, minder op procedures
- ✓ Ruimte voor **leren, experimenteren en bijsturen**
- ✓ Vroegtijdige aandacht voor **samenwerking, participatie en borging**
- ✓ Structurele capaciteit en langetermijnperspectief
- ✓ Lef om leefwereld en systeemwereld werkelijk te verbinden

Uitgave

Programmateam Regio Deal

Fotografie en illustraties

Gemeente Terneuzen

Opmaak

TiDi Media

Juni 2026